

УДК 338.439.6

**ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА – ОРІЄНТИРИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕДУМОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Зелінська Г.О., д-р екон. наук, професор
e-mail: zalinska_halya@ukr.net
*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу, Україна*

Розвиток національного агропромислового виробництва – це важливий етап формування системи продовольчої безпеки держави. Сутність продовольчої безпеки визначається у захищеності життєвих інтересів людини. Останні ж – виражаються у безпечному доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її життя, зокрема трудової діяльності. При цьому набувають особливої актуальності питання щодо розвитку екологічної освіти та свідомості населення. Основною метою статті є визначення взаємозв'язків між продовольчою безпекою, екологізацією виробництва та стійким розвитком.

У контексті значущості агропромислового комплексу для країни та стимулювання його розвитку важливо визначити основні цілі державної політики в агропромисловій сфері. До них варто віднести такі: забезпечення продовольчої безпеки; прогнозованість розвитку аграрного сектору економіки; розвиток виробництва з високою доданою вартістю та експортним потенціалом; розробка державної підтримки малих сільськогосподарських

виробників; зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище. Розвиток агропромислової сфери не можливий без взаємодії суспільства і природи, за якої зберігається біосфера та забезпечується виживання та існування людства. Це процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь. Ці завдання вирішує сталий розвиток. Він забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколишнього середовища і природно-ресурсного потенціалу [1, с. 7].

Неможливо вирішити питання щодо розбудови стійкого розвитку України, її безпекових аспектів без розбудови освітньої системи всіх рівнів. Сьогодні освітня політика України спрямована на світовий ринок і формується з урахуванням інтеграційних процесів. Згідно «Національної стратегії розвитку освіти в Україні 2012-2021 роки» вже запроваджено державні освітні стандарти, модернізовано зміст та вдосконалено організацію всіх ланок освіти. В Україні створено систему безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою. Чільне місце відведено екологічній освіті всіх рівнів. Екологізація освіти та виробництва передбачає наявність взаємозв'язку і взаємозумовленості будь-яких дій з урахуванням екологічних вимог до розвитку НТП. У зв'язку з цим управління господарством країни і його функціонування повинні здійснюватися на основі раціонального природокористування та застосування нової технології, прогресивної організації маловідходних і безвідходних виробництв та вироблення у населення нового погляду на ресурсозбереження, мораль та свідомість. В процесі розвитку екологічної свідомості людство пройшло чотири етапи екологізації виробництва: розвиток екологічного обладнання; екологічно обумовлене вдосконалення технологій; підвищення ефективності складових життєвого циклу виробів і послуг; виробництво товарів, що обслуговують принципово новий (екологічно зберігаючий) спосіб життя.

Такі науковці, як Кислий В.Н., Лапин Е.В. та Трофименко Н.А. [2] визначають екологізацію як об'єктивно зумовлений процес перетворення всієї суспільної праці, спрямований на збереження і розвиток суспільно-економічних функцій природи. Також вчені стверджують, що управління процесами екологізації включає наступні елементи: цільові установки – мета екологізації, об'єкти екологізації, суб'єкти екологізації, інструменти (засоби) екологізації.

Вивчення окремих економічних і природних процесів є виправданим в наукових дослідженнях. Проте, поєднання цих двох аспектів як в економічній практиці, так і в політиці, подальше економічне зростання, а також необхідні екологічні ресурси та послуги знаходяться під загрозою, і збалансоване зростання стає лише утопією. М. Баучмюлер писав: «Економіка є і залишається дочкою навколишнього середовища.. Ресурси необхідно не лише економити, але і постійно думати про них.» [3, с. 6].

Екологізація виробництва може здійснюватися такими шляхами:

- впровадження раціонального природокористування (заощадження природних ресурсів, економія витрат сировини, палива та енергії тощо);
- запровадження екологічних нововведень у промисловість (виробництво продукції тривалого і багаторазового використання, споживання відновних природних ресурсів, комплексна переробка сировини та утилізація відходів виробництва і споживання, мінімізація утворення відходів, використання нетрадиційних джерел енергії тощо);
- вдосконалення і модернізація технології виробництва, у тому числі уловлювання викидів, комплексна переробка відходів та використання продуктів переробки як вторинної сировини;
- очищення викидів і скидів від забруднення;
- виробництво обладнання та устаткування для здійснення екологічно безпечних (“зелених”) технологій [4].

Серед основних напрямів екологізації поряд з іншими вчені виокремлюють екологізацію законодавчої бази – це й облік екологічних наслідків для держави і населення при прийнятті того чи іншого закону в будь-якій галузі, і орієнтація законодавчих і нормативних документів на екологічні проблеми та їхній дозвіл [5, с. 12]. Говорячи про екологізацію виробництва та економне споживання ресурсів важливе значення мають природозберігаючі технології, які прийнято розділяти на п'ять видів:

1. Безвідходні (маловідходні) технології.
2. Реутилізаційна (рециркуляційна) технологія – відходи одного виробництва стають сировиною для іншого (технології замкнутих циклів).
3. Ресурсозберігаючі технології – виробництво і реалізація кінцевої продукції з мінімальним використанням речовини та енергії на всіх етапах виробничого циклу і з найменшим впливом на людину та природні екосистеми.
4. Біотехнології – сукупність методів і прийомів отримання корисних для людини продуктів та явищ за допомогою біологічних агентів.
5. Екологічні технології (геотехнології) – технології побудовані на основі процесів характерних для природи, інколи як їх пряме продовження. [6].

Проблеми розвитку села, його агропромислового комплексу стають порядком денним законодавчих документів. Так, Департамент науково-освітнього забезпечення та розвитку підприємництва на селі Мінагрополітики визначає основні напрями державної політики з сільського розвитку та розбудови проагро-рекреаційних кластерів, враховуючи інтереси агробізнесу [7]. Акцентовано увагу на урахуванні регіональних особливостей агропромислового виробництва, яке здатне в комплексі забезпечувати вирішення проблематики не тільки продовольчої безпеки, але й зайнятості, соціальної стабільності та доходів сільського населення, розвиток українських сіл на якісно новій основі з врахуванням реформ децентралізації, яка відбувається в державі.

Отже, екологізація освіти і виробництва актуалізує питання не тільки раціонального природокористування, але й продовольчої безпеки. Нині аграрний сектор економіки потребує вирішення питань раціонального

використання всіх наявних ресурсів, бо сфера, що забезпечує нас, жителів Землі, продуктами харчування є стратегічно важливою для національної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Бондар О.І. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів. Херсон: Грінь Д.С., 2015, 228 с.
2. Кислий В.Н., Лапин Е.В., Трофименко Н.А. Экологизация управления предприятием: монография. Суми: ВТД "Университетская книга". 2002, С.112 -232.
3. M. Baumüller, Schönen Gruss aus der Zukunft, Aus Politik und Zeitgeschichte APuZ, 2014, n. 31-32
4. Класифікація природозберігаючих (екологічних) технологій. URL:http://allref.com.ua/ru/skachaty/Ekologizaciya_virobnictva?page=2
5. Смірнова К.В. Деякі напрямки екологізації економіки України . *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2005. № 15.6. С. 165-169.
6. Недосконалість технічних засобів і технологічних процесів – основна причина забруднення природного середовища. URL:<https://books.br.com.ua/7204>
7. Про стимулювання розвитку агропромислового комплексу України: Закон України / Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL:<http://minagro.gov.ua/>.